

Onko työväenluokan poliittinen jakautuminen nyky-Suomessa myös maku- ja elämäntyylikysymys?

Semi Purhonen, Riie Heikkilä, Jarmo Kallunki & Sara Sivonen

Oikeistopopulismin nousu on tehnyt kysymyksen työväenluokan jakautuneisuudesta uudelleen ajankohtaiseksi. Suomalaisessakin työväenluokassa voidaan nähdä erottuvan yhtäältä poliittisesti osallistuvat ja osallistumattomat ryhmät, toisaalta perinteisen vasemmistolaisesti suuntautunut ja oikeistopopulistisesti suuntautunut ryhmä. Jos työväenluokka on tällä tavoin poliittisesti jakautunut, eroavatko sen osaryhmät toisistaan myös kulttuurisesti? Onko työväenluokan poliittinen jakautuminen myös maku- ja elämäntyylikysymys?

Suomea kuvataan usein kulttuurisesti homogeeniseksi yhteiskunnaksi, mutta kulttuurisosiologinen tutkimus on jo pitkään osoittanut, että suomalaiset elämäntyyli jäsenyvät sosiaalisia jakoja mukailevaan hierarkiaan (esim. Toiviainen 1970; Eskola 1976; Purhonen ym. 2014). Suomi ei siis ole poikkeuksellinen

”makudemokratia”, vaan elämäntyylliset ja kulttuuriset hierarkiat noudattavat samankaltaisia säännönmukaisuuksia kuin muissakin länsimaissa. Poliittisten jakolinjojen osaltakaan Suomi ei ole poikkeus, sillä esimerkiksi monen muun länsimaan tapaan oikeistopopulistiset puolueet ja liikkeet ovat olleet nostees-

sa, ja näiden puolueiden kannatuksesta merkittävä osa on tullut työväenluokasta (esim. Gidron & Hall 2017; Salo & Rydgren 2021; Tiihonen 2021).

Viimeaikaisessa kulttuurisosiologiassa tutkimuksessa on – politiikan tutkimuksen tapaan, mutta hieman eri painoituksin – kiinnitetty enenevästi huo-

miota poliittisten ja elämäntyyliin liittyvien kulttuuristen jakolinjojen yhteyksiin (esim. DellaPosta, Shi & Macy 2015; Flemmen, Jarness & Rosenlund 2022; Sivonen & Purhonen 2021). Keskeinen tutkimushavainto on ollut, että liberaalit poliittiset kannat (esim. vähemmistöjen oikeuksiin ja kansainvälisyyteen suojeasti suhtautuminen) ovat yhteydessä elämäntyylliseen kulttuurimyönteisyyteen, jota voi mitata esimerkiksi kulttuurisen osallistumisen runsaudella ja maun laaja-alaisuudella niin korkea- kuin populaarikulttuurinkin piirissä; konservatiiviset ja kansallismielisyyteen taipuvat poliittiset kannat yhdistyvät sen sijaan vähäisempään kulttuuriosallistumiseen, joskus jopa eräänlaiseen taide- ja kulttuurivastaisuuteen (esim. Rawlings & Childress 2024; Sivonen & Purhonen 2021). Vaikka aiheen tutkimus on lisääntynyt, juuri työväenluokkaan keskittyvä analyysi on ollut toistaiseksi vähäistä. Kysymys työväenluokan poliittisesta ja kulttuurisesta jakautumisesta sekä näiden jakolinjojen yhteyksistä on erityisen kiinnostava ajassa, jota leimaa yhtäältä perinteisen vasemmisto-oikeisto-jaon heikkeneminen (Inglehart 1997) – vaikkei luokkaaänestämisen eli henkilön yhteiskuntaluokan ja äänestetyt poliittisen puolueen vastaavuus työväenluokassa ole tietenkään täysin kadonnut (Evans & Tilley 2017;

Tiihonen 2021) – sekä toisaalta niin sanottu uusi politiikka (Harrits ym. 2010) tai eri sosiaalisia taustoja ja ominaisuuksia kiistanalaisesti politisoiva ”identiteettipolitiikka” (Saarinen 2022). Uusi politiikka viittaa laajalti jaettuun näkemykseen, jonka mukaan siinä missä aiemmin tärkeimmät poliittiset jakolinjat koskivat tulonjakoa ja yhteiskunnallista asemaa materiaalisina kysymyksinä, nykyisin niiden rinnalle tai jopa keskeisimmäksi ovat nousseet kulttuuriset arvo-orientaatiot tai sosiokulttuuriset jakolinjat (Borg, Kestilä-Kekkonen & Wass 2020; Norris & Inglehart 2019). Kulttuurisosiologien esittämä kysymys poliittisten orientaatioiden yhteyksistä elämäntyyliin menee kuitenkin pidemmälle kulttuurin merkityksen tähdentämisessä kuin tavanomainen näkemys jälkimateriaalisten arvojen tärkeydestä poliittisena jakolinjana: onko politiikasta tullut aiempaa enemmän arvokysymysten lisäksi myös elämäntyyli- ja makukysymys?

Tutkimme tässä artikkelissa, eroavatko suomalaisen työväenluokan poliittiset osaryhmät toisistaan kulttuurisilta elämäntyyteiltään. Käytämme aineistonamme vuosina 2007 ja 2018 Suomessa kerättyä kyselyaineistoa, joka on siitä harvinainen, että se sisältää tietoa vastaajien yhteiskunnallisesta luokkaselestä, poliittisista orientaatioista ku-

ten puoluekannatuksesta sekä elämäntyyllisistä kulttuuriorientaatioista. Erotamme aineistosta koulutustason ja ammatin perusteella työväenluokkaiset vastaajat ja tarkastelemme lähemmin työväenluokan kolmea osaryhmää: (1) sosiaalidemokraattien kannattajia, (2) perussuomalaisen kannattajia ja (3) niitä, jotka ilmoittavat todennäköisesti jättävänsä äänestämättä ja joita kutsumme artikkelissa poliittisesti indifferenteiksi. Kolmijako myötäilee viimeaikaisia tutkimuksia työväenluokan poliittisesta jakautumisesta Suomessa ja kansainvälisesti tähdentäessään perinteisen vasemmiston kannattajien ja oikeistopopulistien kannattajien eroa (esim. Salo & Rydgren 2021; Spruyt, Keppens & van Droogenbroeck 2016; Tiihonen 2021). Lisäksi se nostaa tarkasteluun poliittisesti indifferentit eräänlaisena verrokki-ryhmänä kulttuurisosiologiassa viime vuosina keskustelua herättäneeseen vähän osallistuvaan ja ”passiivisena” näyttäytyvään ryhmään, joka on usein myös kaikkein heikoimmassa sosiaalisessa asemassa (Bennett ym. 2009; Heikkilä 2022). Tutkimusasetelmamme, joka korostaa työväenluokan sisäisen jakautumisen mahdollisuutta ja pyrkii selvittämään, onko poliittinen jakautuminen yhteneväistä elämäntyyllisen jakautumisen kanssa, asettuu kriittiseen suhteeseen kulttuurisosiologian valtavir-

ran kanssa. Siinä työväenluokka näytetään usein vähäisten resurssien ja autonomian leimaamana, lähtökohtaisesti yhtenäisenä joukkona, joka toimii lähinnä ”negatiivisena vertailukohtana” ylempien yhteiskuntaluokkien elämäntyyliille (Bourdieu 1984, 57).

Artikkeli rakentuu seuraavasti: seuraavassa osiossa esitämme katsauksen siitä, miten työväenluokan poliittisten ja kulttuuristen tekijöiden yhteyksiä on tutkiskirjallisuudessa tarkasteltu. Tämän jälkeen esittelemme aineistomme ja menetelmämme, jota seuraavassa osiossa esitämme analyysimme tulokset. Johtopäätösosiossa palaamme keskustelemaan tuloksista poliittista polarisatiota ja elämäntyylien kerrostumista käsittelevän tutkimuskirjallisuuden valossa.

Työväenluokka ja kulttuuristen ja poliittisten jakojen yhteenkietoutuneisuus

Miksi ylipäänsä tutkia työväenluokan sisäisiä kulttuurisia ja poliittisia jakoja? Työväenluokan kulttuurista ja sen (väijäämättä) poliittista luonnetta – mukaan lukien sen sisäisten jakolinjojen ja fraktioiden mahdollisuus (esim. Williams 1981, 74) – voidaan pitää nimenomaan kulttuurintutkimuksen alalle jopa määritelmällisen tärkeänä kysymyksenä (Dworkin

1997). Eritoten näin oli alan brittiläisissä varhaisissa töissä Richard Hoggartista E. P. Thompsoniin ja Raymond Williamsiin (esimerkkinä sisäpiiriläisen jälkäteisreflektiosta ks. Hall 1992, 11–74), mutta työväenluokan kulttuuri ja politiikka säilyivät keskeisinä teemoina Birminghamin Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen institutionalisoitumisen jälkeenkin (esim. Clarke, Critcher & Johnson 1979). Tämä tausta näkyy myös suomalaisessa kulttuurintutkimuksessa ja sen piirissä käydyissä luokkakulttuureja luotaavissa keskusteluissa (esim. Anttila ym. 2016; Ojajarvi & Koikkalainen 2008). Lopulta kyse on kuitenkin kulttuurintutkimustakin laajemmasta ja klassisesta, koko modernin ajan yhteiskuntien poliittisia voimasuhteita koskevasta avainkysymyksestä – mikä on työväenluokan poliittinen suunta ja kuinka yhtenäinen se on? Tämän keskeisen kysymyksen on nähty antaneen leimansa 1900-luvun yhteiskuntatieteille (ks. esim. Lipset 1960, 97–176). Fasismien ja kommunismin kaltaisten ideologioiden tosiasiallisesti kaaduttua teollisissa länsimaissa elintason noustessa 1950- ja 1960-luvuilla tutkijoita alkoi puhuttaa esimerkiksi työväenluokan kääntyminen myös oikeistopuolueiden äänestäjiksi (Parkin 1967) ja ylipäänsä luokkaanestämisen liudentuminen (Franklin, Mackie & Valen 1992). Nämä tee-

mat ovat yhä ajankohtaisia. Suomessa nykyisten matalan sosioekonomisen aseman ryhmien poliittista arvokarttaa luonnehtii siirtyminen oikealle (Grönlund & Strandberg 2023; Kantola ym. 2022).

Monet tutkijat ovat etsineet näille trendeille nimenomaan kulttuurisia selityksiä. Esimerkiksi hollantilaisessa tutkimuksessa havaittiin, että ne työväenluokkaiset äänestäjät, joilla on enemmän kulttuurista pääomaa, äänestävät edelleen vasemmistopuolueita, mutta ne työväenluokkaiset äänestäjät, joilla kulttuuripääomaa on vähemmän, äänestävät herkemmin konservatiivisia oikeistopuolueita (Achterberg & Houtman 2006). Keskeinen työväenluokan sisällä kulkeva jakolinja on nähty nimenomaan perinteisten sosiaalidemokraattisten ja toisaalta uusina haastajina esiintyvien oikeistopopulististen suuntausten välillä (Gest 2016; Salo & Rydgren 2021).

Kulttuurin ja politiikan yhteenkietoutumista kartoittavissa tutkimuksissa piirtyy kahtalainen kuva: runsas kulttuurinen pääoma ja korkeakulttuurinen orientaatio esimerkiksi aktiivisen kulttuuriosallistumisen muodossa yhdistyy liberaaleihin asenteisiin, vähäinen kulttuurinen pääoma puolestaan on yhteydessä arvokonservatiivisuuteen (DiMaggio 1996; Flemmen, Jarne & Rosenlund 2022; Purhonen, Le-

guina & Heikkilä 2021; Sivonen & Heikkilä 2024; Sivonen & Purhonen 2021). Kulttuurinen pääoma näyttää liittyvän konkreettisesti poliittisiin asenteisiin: museokävijät ovat poliittisesti liberaalimpia kuin ei-kävijät (DiMaggio 1996), modernista ja abstraktista taiteesta pitävillä on keskimääräistä liberaalimmat arvot (van Eijck 2012), ja laaja mediankäyttö yhdistyy liberaaleihin asenteisiin (Heikkilä, Leguina & Purhonen 2022). Realistisesta taiteesta pitäminen jopa ennusti Brexitin kannatusta Irossa-Britanniassa (Carl, Richards & Heath 2019). Tämä jako on erällä tavalla nähtävissä jo ranskalais sosiologi Pierre Bourdieun ajattelussa (ks. myös Gaxie 1978): kulttuurinen pääoma antaa edellytyksiä poliittiselle osallistumiselle, kiinnostuneisuudelle ja kompetenssille, ja tarkemmin ottaen kulttuurisen pääoman painottuminen ennustaa vasemmistolaista ja taloudellisen pääoman painottuminen oikeistolaista äänestämistä (Bourdieu 1984). Bourdieun aineistot tunnetusti kuvaavat 1960-luvun Ranskaa, mutta perustendenssit yksilön pääomien ja poliittisen orientaation suhteista ovat saaneet laajaa tukea viime vuosinakin myös Pohjoismaissa, Suomea myöten (Flemmen, Jarness & Rosenlund 2022; Harrits ym. 2010; Sivonen & Purhonen 2021).

Toinen tärkeä jakolinja työväenluokassa kulkee poliittisesti osallistuvien ja

ei-osallistuvien välillä. Tämä ero ilmenee laajasti esimerkiksi Britanniassa vasta 2000-luvulla, kun yhä useampi työväenluokkainen ei enää äänestä lainkaan (Evans & Tilley 2017). Suomessa poliittisissa vaaleissa äänestäminen liittyy sosiaaliseen asemaan: korkeasti koulutetut äänestävät vaaleissa ahkerimmin (Grönlund & Strandberg 2023; Wass & Borg 2016). Äänestämisennokeus liittyy koulutuksen ohella muihinkin sosioekonomisiin tekijöihin, esimerkiksi korkeaan tulotasoon ja toimihenkilöasemaan, ja nämä erot vaikuttavat 2000-luvulla voimistuneen (Lahtinen 2019). Yleisen näköalattomuuden kasvun ohella työväenluokan vähentynyttä äänestämistä on selitetty esimerkiksi sillä, etteivät perinteiset työväenluokkaiset puolueet enää onnistu edustamaan vanhaa kannattajajoukkoaan, ja kun muutkaan puolueet eivät kykene tarjoamaan mielekästä poliittista vaihtoehtoa, moni jättää kokonaan äänestämättä (Evans & Tilley 2017).

Tiedämme tutkimuksen perusteella, että matala sosioekonominen asema – niin työväenluokaksi (esim. Rydgren 2013) kuin matalaksi sosiaalisesti statukseksi (esim. Gidron & Hall 2017) käsitteellistettynä – yhdistyy oikeistopopulististen puolueiden äänestämiseen ja ajatukseen siitä, että työväenluokan sosiaalinen status on kaventunut ja hei-

kentynyt (Im ym. 2023). Suuri määrä viimeaikaista tutkimuksia onkin muotoillut, että työväenluokan mielenmaiseksi on 2000-luvulle tultaessa kokenut harppauksen ”arvokkaasta” menneisyydestä nykyhetkeen, jossa työväenluokka kokee itsensä petetyksi. Tämän ajatuksen mukaan taustalla ovat suuret rakenteelliset muutokset: osa klassisesta työväenluokasta on pettynyt tai radikalisoitunutkin, kun ammattiyhdistysliikkeen kulta-ajan jälkeinen aikakausi on vienyt työn ja sitä kautta yhteyden yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja osallisuuteen (esim. Gest 2016). Yhdysvaltalais sosiologi Arlie Hochschild (2016) on tulkinnut, että amerikkalaisen valkoisen työväenluokan kääntymisessä kohti poliittista konservatiivisuutta on kyse katkeruudesta ja pettymyksestä, jota tunnetaan oman taloudellisen aseman ja statuksen heikentyessä. Globalisaatiokehitys on nähty keskeisenä yhteiskunta jakavana polarisoivana tekijänä, kun kansa jakautuu kosmopoliittisiin ”voittajiin” ja toisaalta ”häviäjiin” – joista moni on työväenluokkaisessa asemassa (Kriisi ym. 2006). Samankaltaisia tulkintoja on esitetty myös Suomesta (Kantola ym. 2022).

Jos rakennemuutokset ovatkin ravistelleet työväenluokkaa, tutkijat ovat esittäneet, että arvoihin perustuvat eronteet olisivat viime vuosikymmeninä nousseet

uudenlaiseksi valuutaksi rajallisten kulttuuristen resurssien rinnalle: jos ihmisellä on vain vähän kulttuurisia resursseja, hän voi osoittaa arvoaan esimerkiksi alleviivaamalla nuhteettomuuttaan tai luottavuuttaan (Jarness, Flemmen & Rosenlund 2019; Lamont 2000). Kanada-laissosiologi Michèle Lamont (2018) on muotoillut, että uusliberaalia aikaamme leimaa kulttuurisen ”arvon” osoittamisen tarve: työväenluokalle se on muita ryhmiä vaikeampaa, mikä puolestaan työntää heidät yhä kauemmas yhteiskunnan kulttuurisesta omistajuudesta ja tekee todennäköisemmäksi sen, että arvoihin perustuvat ”moraaliset rajanvedot”, kuten Lamont niitä kutsuu, voisivat työntyä kulttuuristen asenteiden rinnalle. Tämä kytkeytyy myös äänestämiseen, sillä yksilön kokemus kunnioituksen puutteesta ja sosiaalisesta syrjäytymisestä lisää todennäköisyyttä kannattaa populistipuolueita tai jättää kokonaan äänestämättä (Gidron & Hall 2020).

Kaikkiaan tutkimusta leimaa konsensus siitä, että politiikka ja kulttuuriset eronteot ovat lähestymässä toisiaan. Tässä voidaan erottaa toisistaan yhtäältä ”kulttuurin politisoituminen” eli se, kuinka aikaisemmin neutraalimmin nähdyt elämäntyylit ja maut tulkitaan poliittisesti motivoituneiksi valinnoiksi (esim. DellaPosta, Shi & Macy 2015;

Rawlings & Childress 2024), ja toisaalta ”politiikan kulturalisoituminen” eli se, kuinka kulttuuriset arvo-orientaatiot ja elämäntyyliä nähään entistä tärkeämpänä osana politiikkaa (esim. Norris & Inglehart 2019). Näiden tutkimustraditioiden rinnalla, mutta harvoin niiden kanssa suorassa vuoropuhelussa, työväenluokkaa on alettu tulkita jälleen ennen kaikkea poliittisena ja kulttuurisena identiteettinä (Evans, Stubager & Langsæther 2022; Hochschild 2016; Skeggs 2004).

Uutta tutkimuksellista ymmärrystä työväenluokan poliittisten jakojen kulttuurisista piirteistä tarvitaan etenkin kulttuurisosiologian tutkimuskentän näkökulmasta, jota on jo pitkään hallinnut Bourdieun (1984) ajattelu ja hänen käsitteensä, jotka tarjoavat vain rajallisen tarttumapinnan työväenluokan kulttuuriin ja työväenluokan sisäisten erojen tunnistamiseen. Ensinnäkin Bourdieu pitkälti sivuuttaa alempien yhteiskuntaluokkien kulttuurin vain statushierarkian merkityksistä tyhjänä alapäänä tai erilaisina ”puutteina” ylempien yhteiskuntaluokkien kulttuuriin nähden. Toiseksi häneltä jäävät siksi näkemättä niin työväenluokan oma, rikas kulttuuri kuin sen piirissä tehdyt eronteotkin. Työväenluokka ei saa Bourdieun *Distinction*-teoksessa edes menetelmällisellä tasolla samanlaista kohtelua kuin ylem-

mät luokat, minkä vuoksi Bourdieun kuvausta työväenluokan kulttuurista voi pitää puutteellisena (esim. Bennett 2011).

Työväenluokan sisäisten ja potentiaalisesti moniulotteisten – sekä kulttuuristen että poliittisten – jakojen tutkiminen haastaa siis jo itsessään keskeisellä tavalla Bourdieun (1984) mallin, joka painottaa työväenluokan määräävänä ominaisuutena resurssien yleistä niukuutta ja sulkee siten pois pääomamuotojen suhteellisen painoarvon mukaisen horisontaalisen vaihtelun. Tarkentamalla tutkimuskohdettamme pelkkään työväenluokkaan tulemme useimpiin aikaisempiin tutkimuksiin nähden erityisellä tavalla standardoineeksi tutkittaviemme pääomien määrän vaikutukset, samalla sulkien pois alituisen vertailuasetelman työväenluokan ja keskiluokan väliltä. Voimme analyysissämme toki silti ottaa huomioon työväenluokkaisten tutkittaviemme sosiaalisia taustatekijöitä (kuten iän, sukupuolen tai tulotason). Rajautuminen työväenluokkaan auttaa yhtä kaikki terävöittämään sen tarkastelemista, onko työväenluokan eri poliittisten ryhmien välillä myös kulttuurisia elämäntyylieroja – ja jos on, millaisia ne ovat ja palautuvatko elämäntyyliorientaatioiden ja poliittisten orientaatioiden yhteydet poliittisten osaryhmien sosiaalisten taustatekijöiden eroihin vai ovatko yhteydet niistä riippumattomia.

Tutkimusasetelma työväenluokan poliittisten osaryhmien elämäntyylien analyysiin

Tutkimuksessamme keskitytään työväenluokkaiseen suomalaisiin ja työväenluokan sisäisten poliittisten ja kulttuuristen jakolinjojen yhteyksiin, mikä asettaa useita vaatimuksia aineistolle. Aineiston on oltava tapausmäärältään riittävän suuri, jotta rajautuminen työväenluokkaiseen vastaajiin sallii mielekkäät tilastolliset analyysit. Lisäksi aineiston on sisällettävä riittävästi tietoa vastaajan luokka-aseman sekä poliittisten ja elämäntyyllisten orientaatioiden määrittämiseen. Aineistomme koostuu Tilastokeskuksen vuosina 2007 (N = 1388; vastausprosentti 46,3) ja 2018 (N = 1425; vastausprosentti 40,7) keräämistä kansallisesti Suomea edustavista (Ahvenanmaa pois lukien), tässä käytettävien kysymysten suhteen lähes identtisistä lomakekyselyaineistoista. Käytämme aineistoja riittävän tapausmäärän turvataksemme yhdistettynä, mutta otamme analyysissamme aineistonkeruuvuoden huomioon omana muuttujanaan, jotta tiedämme, onko tarkastelemissamme muuttujissa tapahtunut muutoksia mainittujen vuosien välillä. Kyselyissä tiedusteltiin vastaajilta laajalti heidän vapaa-ajanviettotapojaan sekä kulttuurisia mieltymyksiään, tieto-

jaan ja asenteitaan. Toisaalta kyselyissä tiedusteltiin vastaajien aikoimuksia äänestää vaaleissa sekä heidän puoluekantaansa ja luokkasamastumistaan. Lisäksi aineisto sisältää laajan valikoiman vastaajien sosiodemografisia tietoja. Aineistoissa olevia vastausvinoumia korjataan kuvailevissa analyysissä painoker-toimella. Aineistoja on kuvattu tarkemmin toisaalla (esim. Kallunki 2023; Purhonen ym. 2014) ja aineistot kysymyslomakkeineen, joista käyvät ilmi alkupe- räiset kysymysmuodot vastausvaihtoehtoineen, ovat avoimesti saatavilla Tietoarkistosta (FSD2953 ja FSD3820).

Työväenluokan määritelmä ja poliittiset osaryhmät

Yhteiskuntaluokkia on aiemmissa tutkimuksissa määritelty lukemattomin tavoin, jotka perustuvat erilaisiin kriteereihin (esim. ammatin, koulutuksen tai subjektiivisen kokemuksen mukaiset määritelmät) ja vaihtelevat siinä, kuinka laveasti tai kapeasti luokat rajataan (esim. Crompton 2008). Työväenluokka voidaan kapeimmillaan määritellä vain tietyissä manuaalisissa työtehtävissä toimiviksi, kun taas laveimmillaan määritelmä voi kattaa muut paitsi korkeakoulutetut työntekijät (King 2019). Tutkimuksessamme työväenluokka määritellään verraten laveasti

ammatin ja koulutusasteen avulla, jotta analyysimme tapausmäärä säilyy riittävän suurena (samankaltaisesta määritelmästä ks. esim. Lamont 2000). Työväenluokkaan kuuluvat analyysissamme vastaajat, joiden ammattiluokka on kansainvälisessä ISCO-08-luokituksessa (ks. Tilastokeskus 2011) välillä 4–9 ja joilla on enintään opistotasoinen koulutus.¹ Tällä tavoin määriteltynä työväenluokan suuruus aineistosta on 45,2 prosenttia (N=1272).

Työväenluokan sisäiset poliittiset osaryhmät muodostettiin poliittisissa vaaleissa äänestämistä ja puoluekannasta mitanneiden kysymysten avulla: vastaajilta kysyttiin ensiksi, äänestävätkö he yleensä poliittisissa vaaleissa vai eivät, ja tämän jälkeen, mitä puoluetta he luultavasti äänestäisivät, jos eduskuntavaalit olisivat huomenna. Tämän tutkimuksen tarkoituksiin määriteltiin kolme poliittista ryhmää: sosiaalidemokraattinen, oikeistopopulistinen ja poliittisesti indifferentti ryhmä. Sosiaalidemokraattisesti suuntautuneiksi määriteltiin ne vastaajat, jotka valitsivat puoluekannaa tiedustelleessa kysymyksessä kaikkien eduskuntapuolueiden (sekä muiden vastausvaihtoehtojen, ”jokin muu puolue”, ”en osaa sanoa” ja ”en äänestäisi”) joukosta Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP), ja oikeistopopulismiin suuntautuneiksi ne, jotka

samassa kysymyksessä valitsivat Perussuomalaiset (PS). Poliittisesti indifferentiksi määriteltiin ne vastaajat, jotka ilmoittivat aluksi, etteivät äänestä yleensä vaaleissa ja jotka eivät myöskään ilmaiseet seuraavassa kysymyksessä tiedusteltua puoluekantaa. Koska valtaosa työväenluokkaisista vastaajista määrittyy poliittisesti aktiivisiksi erotuksena indifferenteistä ja koska aktiivisista monet kannattavat muitakin puolueita kuin sosiaalidemokraatteja tai perussuomalaisia, tässä käytettävän aineiston kooksi rajautui N=480.²

Sosiaalista profilia koskevat muuttajat

Sosiodemografisina taustamuuttujina käytämme analyysissämme luokka-aseman määrittämiseen käytettävien koulutusasteen ja ammatin lisäksi vastaajan sukupuolta (nainen/mies), ikää (jatkuva muuttuja), henkilökohtaista (netto)tulotasoa (kuukausiansiot 10-luokkaisella euromääräisellä strukturoidulla kysymyksellä tiedusteltuna, josta lasketaan keskiarvo) sekä asuinalueetta (neliluokkainen muuttuja, joka pelkistettiin kaupunki- ja maaseutumaisilla alueilla asuvat erottelevaksi). Näiden kaikkien tekijöiden on havaittu olevan yhteydessä kulttuuriseen elämäntyyliin nyky-Suomessa (esim. Purhonen ym. 2014). Niiden lisäksi käytämme taustamuuttujana

luokkasamastumista, sillä tuoreen suomalaisen tutkimuksen mukaan nimenomaan työväenluokan kohdalla luokkasamastumisella on suuri merkitys poliittisen suuntautumisen kannalta (Tiihonen 2021). Luokkasamastumista kysyttiin alun perin seitsemällä vastausvaihtoehdolla, mutta käytämme muuttujasta neliluokkaista versiota (ks. taulukko 1), koska tarkastelemistamme vastaajista kukaan ei samastunut yläluokkaan ja koska yhdistämme toisiinsa yhtäältä eri keskiluokan ”tasoihin” samastuvat (alempi keskiluokka, keskiluokka, ylempi keskiluokka) ja toisaalta (pienen vastausmäärän vuoksi) ”alaluokkaan” ja ”johonkin muuhun luokkaan” samastuvat.

Aluksi on hyödyllistä tarkastella määrittelemämme työväenluokan kolmen poliittisen ryhmän koostumusta sosiodemografisten muuttujien, luokkasamastumisen sekä aineistonkeruuvuoden mukaan (ks. taulukko 1).

Taulukosta 1 nähdään, että sosiaalidemokraattien kannattajat ovat iäkkäimpiä ja poliittisesti indifferentit nuorimpia. Luokkasamastumisen kannalta sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisten kannattajat eivät eroa juurikaan toisistaan, mutta indifferentit eroavat selkeästi näistä ryhmistä suuremmalla ”ei samastu mihinkään luokkaan”-osuudella ja vähäisemmällä osuudella työväenluokkaan samastuvia. Sukupuolen, hen-

kilökohtaisten nettotulojen ja asuinalueen näkökulmasta perussuomalaisten kannattajissa on hieman enemmän miehiä, korkeatuloisia ja maalla asuvia kuin muissa ryhmissä, mutta nämä erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Perussuomalaisten kannattajia oli enemmän jälkimmäisenä aineistonkeruuvuonna. Analyysimme tapausmäärien kannalta ei ole erityisen onnekasta, että molemmilla aineistonkeruuhetkellä perussuomalaisten kannatus – joka on vaihdellut voimakkaasti koko 2000-luvun – on ollut melko matalaa. Aineistojemme puoluekannatusluvut vastaavat kuitenkin molempien keruuajankohtien tilanteita, vuoden 2007 osalta eduskuntavaalitulosia ja vuoden 2018 osalta mielipidemittauksia (Sivonen & Purhonen 2021, 361; myös Grönlund & Sandberg 2023). Perussuomalaisten kohdalla tulee myös huomioida, että puolue hajosi kahtia vuonna 2017. Hajoamisen jälkeen syntynyt puolue, Sininen tulevaisuus, yritti erottautua perussuomalaisista irtisanoutumalla rasismista ja vetoamalla varsinkin yrittäjiin ja keskiluokkaiseen äänestäjiin (Mickelsson 2021, 331). Puolueen kannatus vuoden 2019 eduskuntavaaleissa oli vain prosentin suuruinen (Tilastokeskus 2019), eikä uusi puolue siis onnistunut vakuuttamaan aiemmin perussuomalaisia äänestäneitä. Sinisen tulevaisuuden kannatus on myös vuonna

Taulukko 1. Työväenluokan poliittisten osaryhmien sosiaalinen profiili (%).

	SDP:n kannattajat	PS:n kannattajat	Poliittisesti indifferentit	Yhteensä (N)
Kaikki	49,3	22,4	28,2	100 (480)
Sukupuoli				
Nainen	46,4	34,6	39,7	41,9 (201)
Mies	53,6	65,4	60,3	58,1 (279)
Yhteensä (N)	100 (237)	100 (107)	100 (136)	100 (480)
Ikä (ka, vuosia)***	53,57	43,83	40,10	47,58
Henkilökohtaiset nettotulot kuukaudessa (ka, euroja)	1730	1855	1664	1740
Asuinalue				
Kaupunkimainen	68,1	58,3	66,2	65,3 (313)
Maaseutumainen	31,9	41,7	33,8	34,7 (166)
Yhteensä (N)	100 (235)	100 (108)	100 (136)	100 (479)
Luokka-samastuminen***				
Keskiluokka	34,6	34,3	25,2	31,9 (153)
Työväenluokka	52,3	47,2	35,6	46,5 (223)
Jokin muu luokka	2,5	5,6	8,9	5,0 (24)
Ei samastu mihinkään luokkaan	10,5	13,0	30,4	16,7 (80)
Yhteensä (N)	100 (237)	100 (108)	100 (135)	100 (480)
Aineistonkeruuvuosi**				
2007	54,4	37,0	45,6	48,0 (231)
2018	45,6	63,0	54,4	52,0 (250)
Yhteensä (N)	100 (237)	100 (108)	100 (136)	100 (480)

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$ (ryhmien välisten erojen tilastollinen merkitsevyys prosenttijakaumissa χ^2 testin ja keskiarvoissa F -testin mukaan).

2018 kerätyssä aineistossamme hyvin matala (1,6 %) eikä siten merkityksellinen artikkelimme tutkimustehtävän kannalta.

Kulttuuriset elämäntyyliuuttajat

Kulttuurisia elämäntyyliä koskevissa tutkimuksissa tarkastellaan tyypillisesti makua, tietämystä, osallistumista ja asenteita (esim. Bennett ym. 2009; Bourdieu 1984; Purhonen ym. 2014). Tässä artikkelissa käytettävät elämäntyyliuuttajat rakennettiin nojaten vahvasti aikaisempaan tutkimukseen.

Kulttuurista makua mitattiin musiikkimaun avulla: kyselyssä vastaajalle esitettiin 13 musiikkilajia rockista oopperaan ja kotimaisista iskelmistä elektroniseen tanssimusiikkiin, ja vastaajaa pyydettiin ilmaisemaan kunkin lajin kohdalla missä määrin hän pitää lajista (Likert-asteikko; ks. Purhonen, Gronow & Rahkonen 2010; Purhonen ym. 2014). Näistä kysymyksistä muodostettiin ensinnäkin musiikkimaun laaja-alaisuutta mittaava muuttuja laskemalla, kuinka monesta lajista vastaaja ilmoitti pitävänsä (joko ”erittäin paljon” tai ”jokin verran”). Musiikkimaun laaja-alaisuus on klassinen ns. kulttuurisen kaikkiruokaisuuden mittari: laaja makurepertuaari on tyypillinen korkean sosioekonomisen aseman ryhmille, kun taas

työväenluokan maun on havaittu olevan kapeampaa (Peterson & Kern 1996; Purhonen, Gronow & Rahkonen 2010). Toiseksi maun suvaitsevaisuutta mitattiin laskemalla, kuinka monen musiikkilajin kohdalla vastaaja ilmoitti inhoavansa sitä (joko ”erittäin paljon” tai ”jonkin verran”). Jo Bourdieu (1984) korosti inhoamisen merkitystä maun rakentumisessa, ja sittemmin musiikinlajien inhoamisen on osoitettu olevan tärkeä symbolisen ulossulkemisen muoto (Bryson 1996; Lindblom 2022).

Kulttuurista tietämystä (Lareau 2015) puolestaan mitattiin sillä, kuinka monta elokuvaohjaajaa vastaaja tuntee yhdestätoista hänelle esitetystä vaihtoehdosta. Kysymys tiedusteli, onko vastaaja kiinnostunut katsomaan mainittujen elokuvaohjaajien elokuvia, mutta vastausvaihtoehdot (”erittäin kiinnostunut”, ”saatan katsoa”, ”en luultavasti katso”, ”en tunne ohjaajaa”) kertovat myös tietämyksestä, sillä kolme ensimmäistä merkitsevät vastaajan tunnistavan kysytyn ohjaajan, kun taas viimeinen vaihtoehto sitä, että vastaaja ei tunnista ohjaajaa. Elokuvat katsottiin yleisen populaarikulttuurisen tietämyksen kartoittamisen kannalta sopivaksi kulttuurinalaksi, sillä sen yleisöpohja on laaja, ja kyselyn ohjaajalista sisälsi kaikkein suosituimpien elokuvien tekijöitä Steven Spielbergistä Ingmar Bergmaniin ja Aki Kauris-

mäestä Auli Mantilaan (ks. Purhonen ym. 2014, 141–144).

Kulttuurista osallistumista, jota pidetään sosiaalisesti arvostettuna ja jolla on todettu olevan myös hyvinvointivaikutuksia (ks. Heikkilä 2022), mitattiin kolmella muuttujalla: korkeakulttuurisella osallistumisella, populaarikulttuurisella osallistumisella ja mediankäytön monipuolisuudella. Korkeakulttuurinen osallistuminen on summamuuttuja (Cronbachin alfa: 0,78), joka mittaa vastaajan käymistä oopperassa, klassisen musiikin konserteissa, jazz-konserteissa, teatterissa, taidegallerioissa ja museossa. Vastaavasti populaarikulttuuriin osallistuminen on summamuuttuja (Cronbachin alfa: 0,82), joka mittaa elokuva-teatterissa, rock-konserteissa, illallisravintoloissa, pubeissa, karaokessa ja yökerhoissa käymistä. Korkea- ja populaarikulttuurisen osallistumisen on havaittu tavoittavan suomalaisten kodin ulkopuolisen kulttuuriosallistumisen olennainen jakautuminen kahdelle ulottuvuudelle (Purhonen ym. 2014; Sivonen & Purhonen 2021). Mediankäytön monipuolisuus puolestaan mittaa viiden eri median alan – television, sanoma- ja aikakauslehtien, internetin käytön ja kirjojen lukemisen – käyttötottumusten avulla yksilön mediarepertuaarin laajuutta, jonka on aiemmissa tutkimuksissa havaittu jakavan suomalaisia (Heik-

kilä, Leguina & Purhonen 2022). Mediankäytön monipuolisuutta kuvaava, vaihteluvälin 0–10 omaava muuttuja rakennettiin seuraavista osatekijöistä: katselee säännöllisesti YLE 1 tai MTV 3 -televisiokanavia (enintään 2 pistettä); lukee säännöllisesti *Iltalehteä* tai *Ilta-Sanomia*, jotain maakunta- tai paikallislehteä, *Pirkkaa*, *Yhteishyvää*, *Seuraa* tai *Apu*-lehteä (enintään 3 pistettä); käyttää internetiä uutisten tai urheilun seuraamiseen tai tiedon etsimiseen (enintään 3 pistettä); on lukenut teoksen *Jäniksen vuosi* tai *Da Vinci-koodi* (enintään 2 pistettä).

Kulttuurisia asenteita mitataan kolmella Likert-asteikollisella mielipidekysymyksellä, jotka kartoittavat, missä määrin vastaajat ovat samaa tai eri mieltä niiden kanssa (analyysissämme olemme kääntäneet asteikot siten, että suurempi arvo merkitsee suurempaa samanmielisyyttä). Näitä asenneväittämiä on käytetty aiemmissa tutkimuksissa (Bennett ym. 2009; Purhonen ym. 2014) mittaamaan kokemusta kulttuurisista hierarkioista. Ensimmäinen väittämä ”minun täytyisi tietää enemmän taiteesta ja klassisesta musiikista nauttiakseni niistä täysin” kuvaa tunnetta – tai sen myöntämistä – että vastaaja on symbolisesti alisteisessa asemassa suhteessa ns. korkeakulttuuriin (ks. Daenekindt 2019), kun taas seuraava väittämä ”vanha hienosteleva

Taulukko 2. Kulttuurisia elämäntyylejä kuvaavien mittareiden tunnusluvut.

	N	Vaihtelu- väli	Keski- arvo	Keski- hajonta
Musiikkimaun laajuus: pidettyjen genrejen määrä	475	0–13	4,58	2,41
Musiikkimaun suvaitsevaisuus: inhottujen genrejen määrä	475	0–12	3,53	3,00
Kulttuurinen tietämys: tunnettujen elokuvaohjaajien määrä	476	0–11	7,75	2,50
Osallistuminen: kodin ulkopuolinen korkeakulttuuri	480	0–12	2,61	2,35
Osallistuminen: kodin ulkopuolinen populaarikulttuuri	480	0–12	5,58	3,39
Osallistuminen: mediankäytön monipuolisuus	480	0–10	3,82	1,89
Kulttuurinen asenne 1: ”Minun täytyisi tietää enemmän...”	467	1–5	3,19	1,31
Kulttuurinen asenne 2: ”Vanha hienosteleva taidemaku...”	467	1–5	3,41	1,00
Kulttuurinen asenne 3: ”Verovaroin rahoitettu taide ei...”	468	1–5	3,37	1,18

taidemaku ei ole nykyisinkään hävinnyt mihinkään” ei sisällä ajatusta oman aseman alisteisuudesta. Kolmas väittämä mittaa antielitististä tuntemusta – ”verovaroin rahoitettu taide ei ole tosiasiasa suunnattu tavallisille ihmisille” – jossa ei ole lainkaan kyse oman aseman alisteisuudesta vaan päinvastoin kärkevästä, ”populistisen työkalupakin” (Ylä-Anttila 2017) mukaisesta näkemyksestä, joka asettaa vastakkain taiteen julkisen tuen ja

”tavallisen kansan” edut (ks. DiMaggio, Nag & Blei 2013; Norris & Inglehart 2019). Kaikkien kulttuuristen elämäntyylimuuttujien tunnusluvut on esitetty taulukossa 2.

Menetelmät

Tarkastelemme suomalaisen työväenluokan poliittisten osaryhmien ja elämäntyylimuuttujien välisiä yh-

teyksiä sekä yksinkertaisen keskiarvovertailun että monimuuttujamallinnuksen avulla. Vakioimattomien keskiarvojen vertailu kertoo, eroavatko työväenluokan poliittiset osaryhmät toisistaan kulttuurisesti ja ovatko erot tilastollisesti merkitseviä. Koska erot voivat liittyä myös poliittisten osaryhmien erilaisiin sosiaalisiin koostumuksiin (ks. taulukko 1), käytämme monimuuttujamenetelmää, jossa voimme tarkastella yhteyksiä vakioimalla sosiodemografisten tekijöiden, luokkasamastumisen ja aineistonkeruuvuoden vaikutukset. Tässä analyysimenetelmämme on yleinen lineaarinen regressiomallinnus (*General linear model*, GLM), joka mahdollistaa sekä jatkuvien että laatueroasteikollisten muuttujien sisällyttämisen analyysiin sekä keskeisten tulosten havainnollisen tarkastelun keskiarvojen avulla. Esitämissämme kuvioissa raportoimme siten vakioimattomien keskiarvojen rinnalla GLM-malleista estimoidut marginaalikeskiarvot (*Estimated marginal means*, EMM), jotka kuvaavat poliittisten ryhmien keskivastausta eri elämäntyylimuuttujien kohdalla kun muiden muuttujien vaikutus on huomioitu. GLM ei salli painokertoimien käyttöä, joten analyysit tehdään painottamattomalle aineistolle.

Monimuuttujamallinnuksissa vakioitavina muuttujina käytetään edellä

taulukossa 1 esiteltyjä muuttujia. Lisäksi testataan poliittisen osaryhmän ja aineistonkeruuvuoden yhdysvaikutus, jotta varmistutaan siitä, etteivät keskeiset tuloksemme poliittisten osaryhmien kulttuurisista eroista vaihtelevuodien välillä (toisin sanoen interaktiivitermien tulee olla tilastollisesti ei-merkittäviä ja voimakkuudeltaan vähäisiä).

Monimuuttuja-analyysiamme koskien on huomionarvoista, että pyrkimyksemme ei ole löytää mahdollisimman selitysvoimaisia malleja elämäntyyli-indikaattoreille, vaan ainoastaan tutkia, missä määrin havaitut yhteydet poliittisten osaryhmien ja elämäntyyli-indikaattoreiden välillä säilyvät tai vakioituvat pois, kun analyysissä huomioidaan erot poliittisten ryhmien sosiaalisessa koostumuksessa. Niin ikään tarkoituksemme ei ole esittää ”kausaalista mallia” poliittisen orientaation ja elämäntyyli-tekijöiden suhteista, niin että ajattelisimme elämäntyyli-tekijöiden olevan alisteisia ja ”selitettävissä” poliittisilla ryhmillä, tai toisin päin. Poliittisten ja kulttuuristen orientaatioiden välinen yhteys on kausaalisesti kaksisuuntainen (Flemmen, Jarness & Rosenlund 2022; Purhonen, Leguina & Heikkilä 2021). Vakioinnin mahdollistavissa monimuuttujamenetelmissä on kuitenkin niiden luonteen vuoksi välttämätöntä valita, kumpia muuttujia käsittelee ”seli-

tettävänä” ja kumpia ”selittävinä”, ja siksi analyysissämme elämäntyyli-indikaattorit ovat selitettäviä, kun taas poliittiset osaryhmät selittäviä (sosiodemografisten tekijöiden, luokkasamastumisen ja aineistonkeruuvuoden ohella).

Tulokset – Työväenluokan poliittinen jako on myös elämäntyyllinen jako

Kun suomalaisen työväenluokan kulttuurisia elämäntyyliä tarkastellaan kolmen poliittisen osaryhmän mukaan, havaitaan erojen olevan vakioimattomilla keskiarvoilla tarkasteltuna selväpiirteisiä ja tilastollisesti merkitseviä kaikkien yhdeksän elämäntyyli-indikaattorin osalta (tarkat tiedot tilastollisine testeineen liitteessä 1, verkossa).

Sosiaalidemokraattien kannattajat eroavat useimmiten merkitsevästi muista ryhmistä, erityisesti poliittisesti indifferentistä ryhmästä, mutta monessa tapauksessa myös perussuomalaisten kannattajista. Perussuomalaisten kannattajien ja poliittisesti indifferenttien välinen ero on kauttaaltaan pienempi, ja vain kahden indikaattorin tapauksessa tilastollisesti merkitsevä. Sosiaalidemokraattien kannattajilla on laajin ja suvaitsevaisin musiikkimaku, he osallistuvat kodin ulkopuoliseen korkeakulttuuriin ja käyttävät mediaa muita monipuolisemmin. Myös kulttuurisilta asenteil-

taan sosiaalidemokraattien kannattajat eroavat muista ryhmistä.

Perussuomalaisten kannattajat ovat poliittisesti indifferentteihin verrattuna musiikkimaultaan laaja-alaisempia mutta selektiivisempiä: he raportoivat eniten inhottuja musiikkigenrejä. Perussuomalaisten kannattajat osallistuvat muista ryhmistä enemmän kodin ulkopuoliseen populaarikulttuuriin. Kulttuurisilta asenteiltaan perussuomalaisten kannattajat ovat muutoin hyvin lähellä poliittisesti indifferenttejä, mutta viimeisestä asenneväittämästä, jonka mukaan ”verovaroin rahoitettu taide ei ole tosiasiaa suunnattu tavallisille ihmisille”, he ovat muita ryhmiä useammin samaa mieltä.

Poliittisesti indifferentteillä on puolestaan musiikin eri lajityypeillä mitattuna suppein musiikkimaku ja tunnettujen elokuvaohjaajien määrällä mitattuna vähäisin kulttuurinen tietämys, ja he käyttävät mediaa yksipuolisimmin. Poliittisesti indifferentti osaryhmä osallistuu kolmesta ryhmästä harvimminkin kodin ulkopuoliseen korkeakulttuuriin, mutta populaarikulttuurinen aktiivisuus on ryhmällä kuitenkin hieman suurempaa kuin sosiaalidemokraattien kannattajilla.

Kuviot 1–3 raportoivat näiden vakioimattomien keskiarvojen lisäksi GLM:n tuottamat marginaalikeskiarvot, jotka ilmaisevat työväenluokan poliittisten osa-

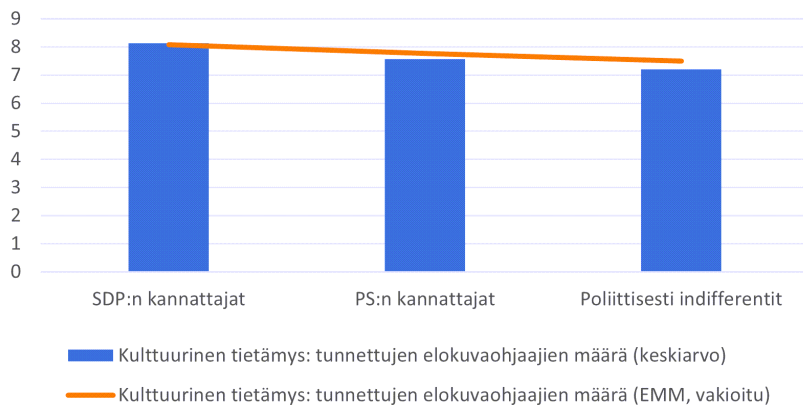
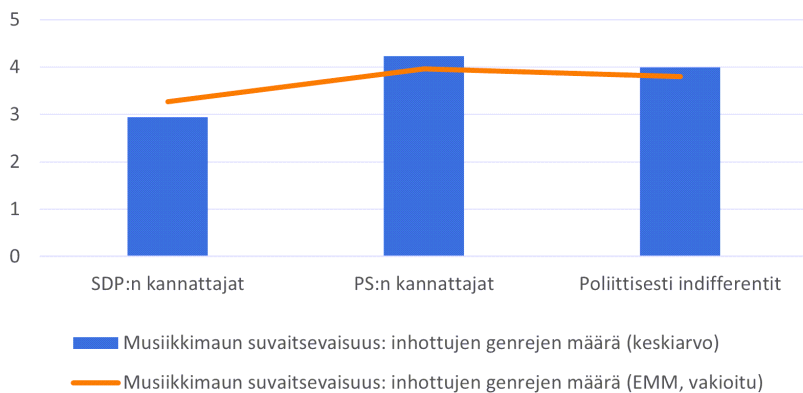
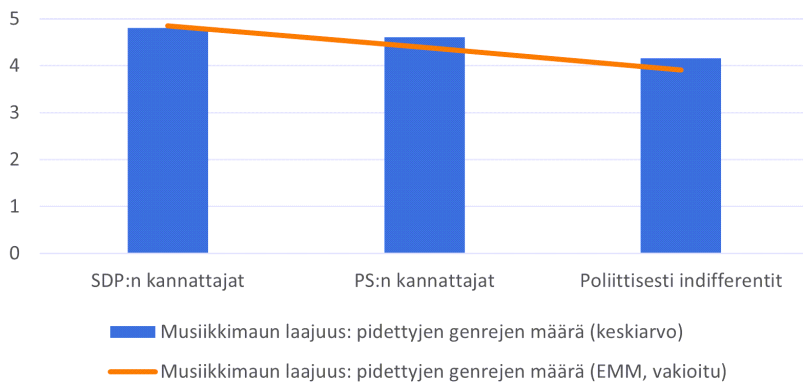
ryhmien keskiarvot kullakin elämäntyyli-indikaattorilla, kun taustamuuttajat (ks. taulukko 1) ja siten poliittisten osaryhmien poikkeavat sosiaaliset profiilit on vakioitu. Kuvioista 1–3 siis nähdään, missä määrin vakioimattomat keskiarvot ja vakioidut marginaalikeskiarvot poikkeavat toisistaan: jos marginaalikeskiarvojen erot ovat pienempiä kuin vakioimattomien keskiarvojen, liittyy muutos poliittisten osaryhmien erilaisiin sosiaalisiin koostumuksiin. Varsinaiset regressiotaulukot, jotka raportoivat kaikkien analyysiin mukaan valittujen muuttujien yhteydet elämäntyyli-indikaattoreihin, esitetään artikkelin liitteenä (liite 1, taulukot 2–4). Regressiotaulukoiden osalta tärkeä havainto on, että poliittisen osaryhmän yhteys elämäntyyli-indikaattoreihin ei ole yhdenkään yhdeksän indikaattorin kohdalla erilainen aineistonkeruuvuosien välillä. Poliittisen osaryhmän ja vuoden yhdysvaikutus on toisin sanoen kauttaaltaan ei-merkittävä ja suuruusluokaltaan mitätön. Se tarkoittaa, että kahdelta ajankohdalta kerätyn aineiston käyttäminen yhdistettynä on perusteltua, ja tuloksia voi tulkita poliittisten osaryhmien, myös aineistonkeruuvuosien 2007 ja 2018 välillä hajonneen perussuomalaisen puoleen, erojen osalta ilman tarvetta kiinnittää huomiota aineistonkeruuvuoteen.

Kuviossa 1 esitetään työväenluokan

poliittisten osaryhmien musiikkimaun laajuutta, musiikkimaun suvaitsevaisuutta ja kulttuurista tietämystä koskevat keskiarvot sekä vakioidut marginaalikeskiarvot. Kuvioista nähdään, että marginaalikeskiarvojen mukaiset erot poliittisten osaryhmien välillä ovat kauttaaltaan hieman pienempiä kuin vakioimattomien keskiarvojen erot; poliittisten osaryhmien erot siis ”tasaantuvat”, kun niiden erilaiset sosiaaliset profiilit otetaan huomioon. Selvin muutos tahtuu musiikkimaun suvaitsevaisuudessa: marginaalikeskiarvoilla mitaten vähiten eri musiikkigenrejä inhonneiden sosiaalidemokraattien kannattajien ja eniten eri musiikkigenrejä inhonneiden perussuomalaisten kannattajien välinen ero on olennaisesti kapeampi kuin vakioimattomilla keskiarvoilla mitaten. Ryhmien väliset erot musiikkimaun suvaitsevaisuudessa eivät enää vakiointiä jälkeen ole tilastollisesti merkitseviä. Sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisten kannattajien selvä ero inhottujen musiikkigenrejen vakioimattomissa keskiarvoissa liittyy siis muun muassa siihen, että sosiaalidemokraattien kannattajat ovat perussuomalaisten kannattajia useammin iäkkäitä ja kaupunkilaisia (ks. taulukko 1), mikä kokonaisuudessaan liittyy vähäiseen musiikkigenreinhojen määrään (ks. liite 1, taulukko 2). Perussuomalaisten kannattajissa puo-

lestaan painottuvat nuoremmat ja maalla asuvat – molemmat tekijöitä, jotka ovat yhteydessä musiikkimaun vähäiseen suvaitsevaisuuteen. Kaikki erot poliittisten osaryhmien välillä eivät kuitenkaan häviä: taustamuuttajien vakioinnin jälkeenkin poliittisesti indifferenteillä on tilastollisesti merkitsevästi suppeampi musiikkimaku (vähemmän pidettyjä musiikkigenrejä) kuin sosiaalidemokraattien kannattajilla.

Kuvio 2 esittää työväenluokan poliittisten osaryhmien erot vastaavalla tavalla korkea- ja populaarikulttuurisen osallistumisen ja mediankäytön monipuolisuuden osalta. Kokonaistulkinta vastaa samaa kuin edellä maun ja kulttuurisen tietämyksen kohdalla, paitsi että vakioinnit aiheuttavat vielä selvempää erojen tasaantumista, etenkin korkeakulttuurisen ja populaarikulttuurisen osallistumisen tapauksissa. Korkeakulttuurisen osallistumisen kohdalla sosiaalidemokraattien kannattajat ovat selvästi aktiivisimmin ryhmä, ja sosiaalisen profiilin vakioiminen (ennen muuta korkeakulttuurisen osallistumisen kanssa positiivisesti yhteydessä olevat ikä ja kaupunkilaisuus) kaventaa eroa, mutta sen jälkeenkin ero etenkin poliittisesti indifferentiin ryhmään on huomattava. Populaarikulttuurisen osallistumisen kohdalla sosiaalisen profiilin vakiointi leikkaa sekä perussuomalaisten kannattajien

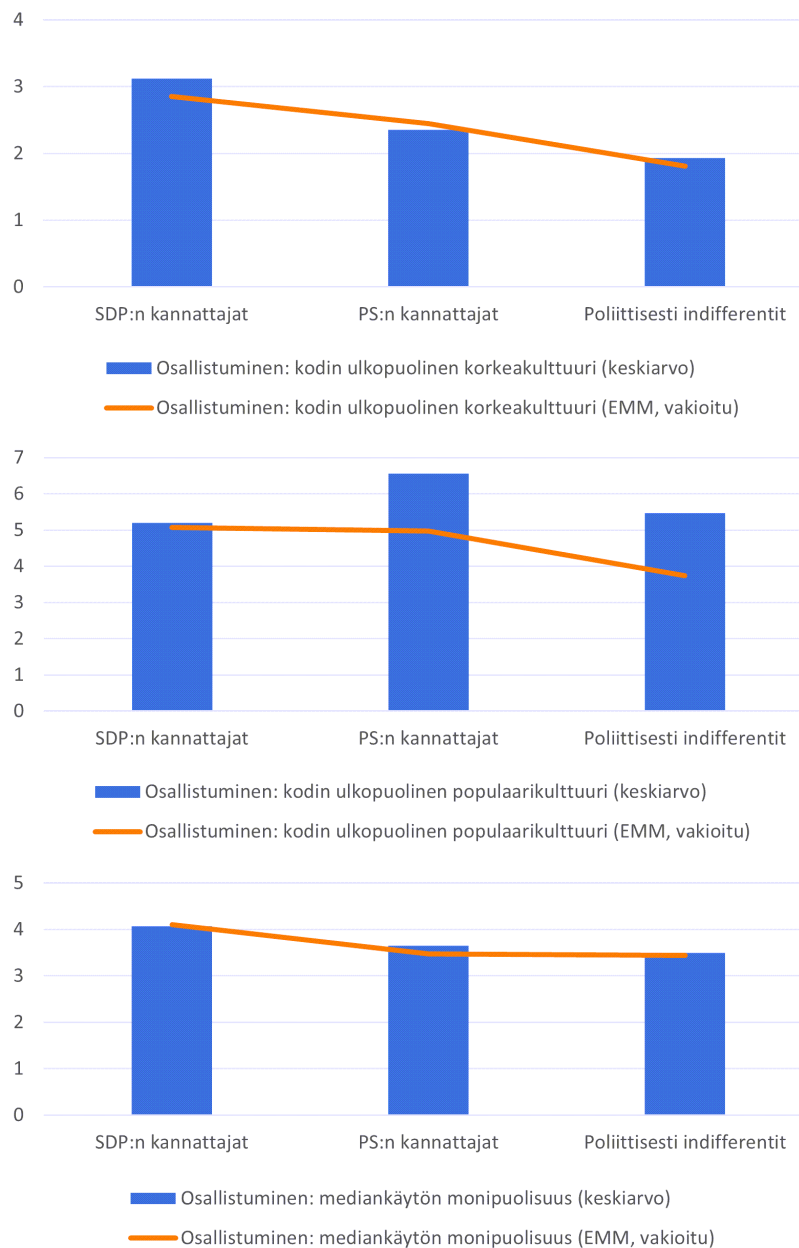
Kuvio 1. Työväenluokan poliittisten osaryhmien musiikkimaun laajuus, musiikkimaun suvaitsevaisuus ja kulttuurinen tietämys elokuvaohjaajien tuntemuksella mitattuna. Vakioimattomat keskiarvot ja vakioitunut marginaalikeskiarvot (huomaa paneelien toisistaan poikkeavat skaalat).

että poliittisesti indifferenttien kohdalla sosiaalidemokraattien kannattajia korkeamman aktiivisuuden pois: perussuomalaisten kannattajien ja poliittisesti indifferenttien sosiaalidemokraattien kannattajia korkeampi populaarikulttuurinen aktiivisuus liittyy siis ryhmien nuorempaan ikään (ks. taulukko 1) – nuori ikä on ylivoimainen populaarikulttuurisen aktiivisuuden ennustaja (ks. liite 1, taulukko 3). Vakioitu marginaalikeskiarvo jopa osoittaa, että erilainen ikäprofiili sulkeistaen poliittisesti indifferentti ryhmä näyttyy sosiaalidemokraattien kannattajia vähemmän populaarikulttuurisesti osallistuvana ryhmänä. Mediankäytön monipuolisuuden eroihin vakioinneilla on vain pieni vaikutus, ja sosiaalidemokraattien kannattajat eroavat vakiointien jälkeenkin perussuomalaisten kannattajista ja poliittisesti indifferenteistä (joiden välillä ei ole eroa) suuremmalla monipuolisuudellaan.

Kuviossa 3 esitetään samaa periaatetta noudattaen työväenluokan poliittisten osaryhmien erot kolmen kulttuurisen asenneväittämän osalta. Kahden

Kuvio 2. Työväenluokan poliittisten osaryhmien kodin ulkopuoliseen korkeakulttuuriin ja populaarikulttuuriin osallistumisen määrä sekä mediankäytön monipuolisuus. Vakioimattomat keskiarvot ja vakioidut marginaalikeskiarvot (huomaa paneelien toisistaan poikkeavat skaalat).

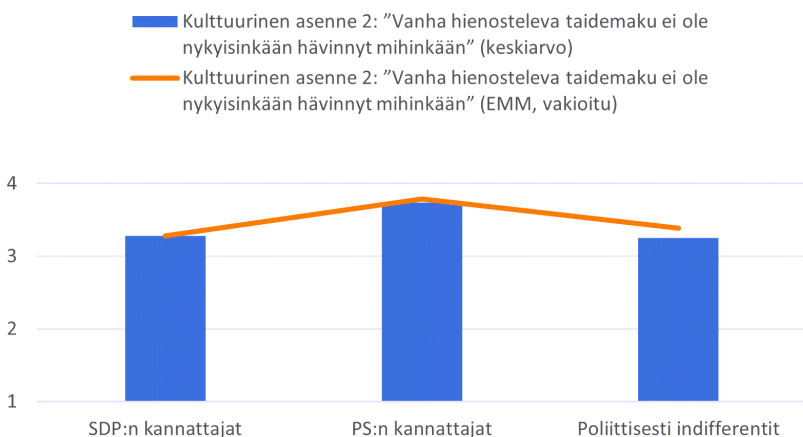
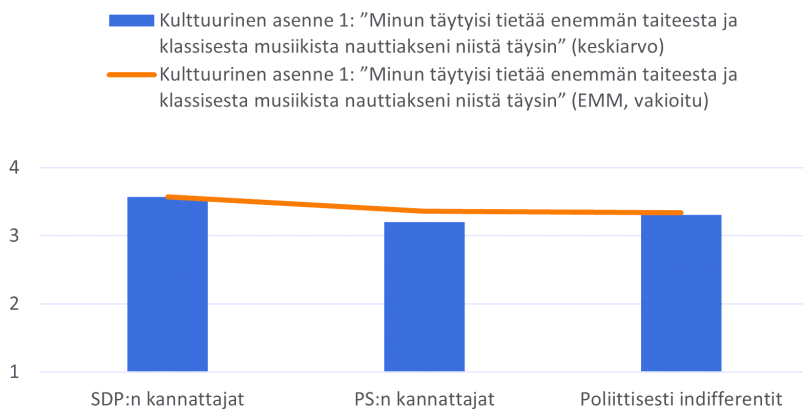
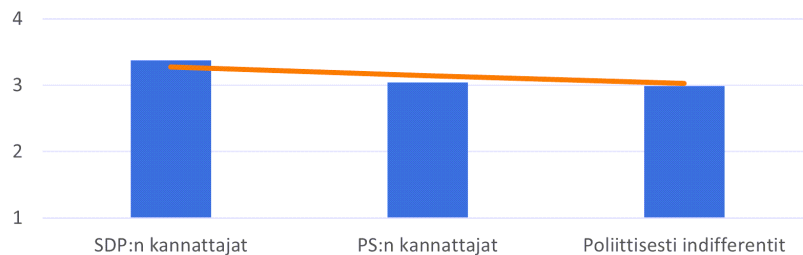
ensimmäisen väittämän kohdalla poliittisten osaryhmien sosiaalisen profiilin vakiointi hävittää ryhmien väliset tilastollisesti merkitsevät erot. Vaikka vakioimattomilla keskiarvoilla mitaten sosiaalidemokraattien kannattajat ovat muita useammin samaa mieltä väitteestä ”Minun täytyisi tietää enemmän taiteesta ja klassisesta musiikista nauttiakseni niistä täysin” ja perussuomalaisten kannattajat muita harvemmin samaa mieltä väitteestä ”Vanha hienosteleva taidemaku ei ole nykyisinkään hävinnyt mihinkään”, tämä liittyy osaryhmien erilaisiin sosiaalisiin profiileihin. Sen sijaan kolmannen väitteen ”Verovaroin rahoitettu taide ei ole tosiasiaa suunnattu tavallisille ihmisille” suhteen perussuomalaisten kannattajat ovat selkeästi enemmän samaa mieltä kuin muut silloinkin, kun tarkastellaan vakioituja marginaalikeskiarvoja. Näin siis siitä huolimatta, että muiden tekijöiden ohella vakiointi huomioi väitteen kanssa samanmielisyyteen keskeisesti liittyvän maaseutumaisen asuinalueen (ks. liite 1, taulukko 4). Perussuomalaisten kannattajien muita ylei-

Kuvio 3. Työväenluokan poliittisten osaryhmien kulttuuria koskevat asenteet. Vakioimattomat keskiarvot ja vakioitunut marginaalikeskiarvot.

sempi samanmielisyys väitteen kanssa ei siis tyhjene siihen, että he asuvat muita useammin maaseudulla (ks. taulukko 1). Tätä perussuomalaisten kannattajien mielipidettä lukuun ottamatta poliittisten osaryhmien erot kulttuuria koskevien asenneväittämien suhteen ovat kuitenkin pieniä.

Kun tuloksia tarkastelee kokonaisuutena, käy ilmi, että sosiaalidemokraattien kannattajat ja perussuomalaisten kannattajat eivät eroa sosiaalisten profiilien vakiointien jälkeen tilastollisesti merkittävästi toisistaan kuin yhdellä elämäntyyli-indikaattorilla, viimeiseksi tarkastellulla ”tavalliset ihmiset” ja ”verovaroin rahoitetun taiteen” vastakkain asettavalla asenneväittämällä. Sosiaalidemokraattien kannattajien ja poliittisesti indifferentin ryhmän väliset elämäntyylierot pitivät paremmin pintansa vakioinneista huolimatta, kun taas perussuomalaisten kannattajien ja poliittisesti indifferenttien välillä eroja oli alun alkaenkin vähemmän. Analyysimme siis osoitti, että työväenluokan kolme poliittista osaryhmää erovat toisistaan kaikilla tarkastelluilla elämäntyyli-indikaattoreilla, mutta että erot liittyvät valtaosin osaryhmien erilaisiin sosiaalisiin pro-

fiileihin, esimerkiksi ikään. Se, että aluksi havaitut keskiarvoerot vakioituvat monissa tapauksissa pois ei silti tietenkään tarkoita, ettei poliittisten osaryhmien välillä olisi elämäntyylieroja. Vakiointi antaa vain lisätietoa siitä, miksi eroja esiin-tyy. Esimerkkinä käy jälleen sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisten kannattajien ero musiikin lajien inhoamisessa, joka on perussuomalaisten kannattajilla selvästi yleisempää. Ero liittyy kannattajaryhmien erilaisiin sosiaaliisiin profiileihin; siihen, että perussuomalaisten kannattajien profiili painottuu maalla asuviin ja nuoriin ikäluokkiin, joissa musiikki-inhot ovat yleisempiä kuin sosiaalidemokraattien kannattajia luonnehtivilla vanhempien ikäryhmien ja kaupunkimaisesti asuvien profiileilla. Se, että elämäntyyliero paikantuu ryhmien erilaisiin sosiaaliisiin profiileihin ei siis muuta sitä, että perussuomalaisten kannattajat ilmaisevat sosiaalidemokraattien kannattajia enemmän musiikki-inhoja. Sen sijaan väittämä, että verovaroin rahoitettua taidetta ei ole suunnattu ”tavallisille ihmisille” näyttää olevan suuremmin juuri perussuomalaisten kannattamista luonnehtiva piirre – siinä missä esimerkiksi vähäinen kulttuurinen osallistuminen näyttää poliittisesti indifferentin osaryhmän luonteenomaiselta ominaisuudelta – sillä tarkastelumme ei anna niille muita, ryhmien

sosiaaliseen valikoitumiseen liittyviä selityksiä.

Johtopäätökset ja keskustelua

Tässä artikkelissa tutkimme, eroavatko suomalaisen työväenluokan poliittiset osaryhmät toisistaan kulttuuristen, elämäntyyliin liittyvien orientaatioiden mukaan. Olemme tässä mielessä palanneet yhteen kulttuurintutkimuksen klasisisista ydinkysymyksistä: työväenluokan kulttuuriin ja sen poliittiseen luonteeseen. Kaikkiaan voidaan todeta, että työväenluokan tarkastelu kolmen osaryhmän avulla – sosiaalidemokraattien kannattajien, perussuomalaisten kannattajien ja poliittisesti indifferenttien – oli mielekästä, sillä ryhmien väliltä löytyi elämäntyyllisesti merkityksellisiä eroja. Useimmat tarkastellut elämäntyyli-indikaattorit jäsentyivät niin, että sosiaalidemokraattien kannattajat ja poliittisesti indifferentit ovat eräänlaisia ääripäitä, ja perussuomalaisten kannattajat sijoittuvat heidän väliinsä.

Keskeiset tutkimustuloksemme tiivistyvät seuraaviin havaintoihin: Sosiaalidemokraattien kannattajat ovat avoimin ja kulttuurimyönteisin ryhmä oikeastaan kaikilla Bourdieun (1984) ”kulttuuristen käytäntöjen” tasolla: heillä on laajin ja suvaitsevaisin maku, laajin kulttuurinen tietämys sekä laajin korkea-

kulttuurinen osallistuminen ja mediankäytön repertuaari. Perussuomalaisten kannattajat puolestaan erottuvat sosiaalidemokraattien kannattajista hieman kapeamman ja selektiivisemmän makunsa sekä vähäisemmän korkeakulttuurisen osallistumisensa ja mediankäyttönsä myötä. Nämä erot sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisten kannattajien välillä liittyvät kuitenkin ryhmien erilaisiin sosiaaliisiin profiileihin, ennen muuta ikään ja asuinalueeseen. Perussuomalaisten kannattajat ovat myös vähiten avoimia perinteistä kano-nisoitua kulttuuria kohtaan. Poliittisesti indifferentteillä puolestaan on suppein maku ja vähäisin kulttuurinen osallistuminen, joten poliittinen osallistumattomuus näyttää kytkeytyvän kulttuuriseen osallistumattomuuteen.

Vaikka havaitsemamme poliittisten ryhmien elämäntyylliset erot eivät ole suuruusluokaltaan erityisen voimakkaita, on niiden valossa Suomessakin nähdäksemme syytä puhua työväenluokan kulttuureista monikossa, olettamatta työväenluokan olevan kulttuurisesti homogeeninen. Vaikka samankaltaisia tutkimuksia nimenomaan työväenluokan sisäisten poliittisten jakojen yhteyksistä elämäntyyllisiin eroihin ei ole tietääksemme aiemmin tehty edes kansainvälisesti, suomalaisen työväenluokan sisäiset erot ainakin osittain muistuttavat

kiinnostavasti aiempien tutkimusten tunnistamia eroja poliittisten orientaatioden ja elämäntyylien yhteyksistä, vaikka niissä olisikin tutkittu myös muita luokkia kuin työväenluokkaa (esim. Flemmen, Jarness & Rosenlund 2022; Rawlings & Childress 2024). Etenkin sosiaalidemokraattien kannattajat näyttyvät suhteellisen aktiivisina ja sallivina, ja he ovat kiinteästi tekemisissä vakiintuneen kulttuurin kanssa. Heillä voi siten tulkita olevan – yleensä vain keskiluokalle tunnusomaisena pidettyä – ”kulttuurista hyvää tahtoa” (Bourdieu 1984, 385). Perussuomalaisten kannattajat ovat varsin aktiivisia populaarikulttuurin suhteen, mutta he eroavat muista työväenluokkaisista osaryhmistä, erityisesti sosiaalidemokraattien kannattajista, eräänlaisella uhmakkaalla eliitinvasaisuudellaan, joka saa ilmaisunsa myös negatiivisena suhtautumisena vakiintuneisiin taideinstituutioihin (ks. Heikkilä 2022). Poliittisesti indifferentti osaryhmä heijastaa puolestaan sitä osallistumista ja yhteiskunnallista osallisuutta koskevaa tutkimushavaintoa, että oikeastaan kaikenlainen – sekä kulttuurinen, arkinen että poliittinen – osallistuminen näyttää kasautuvan samoille, tyyppillisesti muita korkeampien resurssien ryhmille (Heikkilä & Lindblom 2023). Toisaalta poliittinen indifferentti ei välttämättä ole vain passiivista ei-tekemistä:

matalimmissa sosioekonomisissa ryhmissä yhteiskunnallinen osallistumattomuus, esimerkiksi äänestämättä jättäminen, voi olla eräänlainen protesti etäiseltä ja omaa elämää kohtaan vihamieliseltä tuntuvaa yhteiskuntaa vastaan (esim. Kantola ym. 2022).

Tässä valossa ainoastaan sosiaalidemokraatteja kannattavan työväenluokaisen osaryhmän voi tulkita uskovan vakiintuneeseen korkeakulttuuriin ja kokevan jonkinlaista omistajuutta suhteessa siihen; perussuomalaisten kannattajat ja poliittisesti indifferentit ovat kauempana siitä sekä konkreettisten kulttuuristen käytäntöjen että asenteiden tasolla. Tässä on yhtäläisyyksiä siihen, mitä Skeggs (2004) tarkoittaa sanoessaan, että työväenluokassa vallitsee kokonaan omanlaisensa arvojärjestys, jota hallitseva symbolinen järjestelmä ei oikeastaan edes tunnista. Tuloksiamme voi tulkita tästä näkökulmasta pidemmällekin, sillä näyttää siltä, että perussuomalaisten kannattajat ja poliittisesti indifferentit rakentavat tämän ”erilaisen arvojärjestyksen” kumpikin omalla tavallaan: ensin mainittu ryhmä suhtautuu vakiintuneeseen kulttuuriin uhmakkaasti, jälkimmäinen välinpitämättömästi.

Tutkimuksemme rajoitteet liittyvät ensisijassa käytettyihin aineistoihin. Suurempi aineisto, joka olisi kerätty vain yhdeltä aikapisteeltä ja jossa olisi etenkin

tarkastelluissa poliittisissa osaryhmissä enemmän vastaajia, antaisi mahdollisuuden kunnianhimoisempaan analyysiin. Omine rajoitteineen käyttämämme aineisto toimi kuitenkin tyydyttävästi. Toteutetun kaltainen tutkimusasetelma vaatii käytetyn aineiston muuttujavali-koimalta niin paljon, ettei aineistoja, jotka analyysin mahdollistaisivat tässä käytettyä paremmin, ole tietääksemme olemassa ainakaan Suomea koskien. Myöskään suuret monikansalliset, vuosittain toteutettavat kyselyaineistojen keruuhjelmat, jotka voivat sisältää riittävät muuttujat luokka-aseman ja puoluekannatuksen mittaamiseksi, eivät tyyppillisesti sisällä tarpeeksi tai lainkaan vaa-dittavia elämäntyyliomuuttujia.

Tarkastelussamme keskeisten poliittisten osaryhmien rajausta motivoituu aiemman tutkimuksen näkemyksiin siitä, mikä on kiinnostavinta ja tärkeintä; yhtäältä politiikantutkimuksen näkemyksiin perinteisen sosiaalidemokraattisen vasemmiston ja oikeistopopulistien kannattajien välisestä erosta, toisaalta kulttuurisosiologian näkemyksiin vähän osallistuvien indifferenttien ja muiden välisestä erosta. Analyysi uhkaa muodostua liian kompleksiseksi, jos se ulotetaan kattamaan muidenkin puolueiden kannattajia, jotka ovat kuitenkin yksittäisinä ryhminä verraten pieniä. Kolmen tarkasteluun valitun po-

liittisen osaryhmän rajallinen koko liittyy siihen, että merkittävä osa työväenluokkaisiksi luokittelemistamme vastaajista ei valinnut puoluetta kirjallisuudessa esitettävän perusjaottelun mukaisesti sosiaalidemokraattien tai perussuomalaisten piiristä (vrt. Salo & Rydgren 2021). Tämä voi yhtäältä kuvata sitä, kuinka työväenluokka ei enää halua äänestää entiseen tapaan perinteisesti etujaan ajavia puolueita, kuten sosiaalidemokraatteja (Achterberg & Houtman 2006). Toisaalta tuloksemme siitä, että suuri osa vastaajistamme äänestäisi muita puolueita kuin sosiaalidemokraatteja, sopii hyvin yhteen aiemman tutkimuksen kanssa luokkaaäänestämisen heikkenemisestä, joka koskettaa erityisesti työväenluokkaa (ks. Flemmen, Jarness & Rosenlund 2022; Tiuhonen 2021). Kun työväenluokkainen identiteetti ja asema hämärtyy, se myös menettää merkitystään äänestyspäätöksissä (esim. Evans & Tilley 2017).

Lopulta aineistoamme voi pitää rajoittuneena myös sen edustavuuden suhteen, sillä vaikka aineistomme onkin yleisin kriteerein ”kansallisesti edustava”, voidaan epäillä, että nimenomaan tiettyjen tässä analyysissämme tarkasteltujen osaryhmien kohdalla vastauskato on epätasaisesti kasautunut. Työväenluokka on tyypillisesti aliedustettuna tässä käytetyn kaltaisten kyselyi-

den vastaajissa, sillä korkeakoulutettujen vastauskato on matalasti koulutettuja pienempää, etenkin nuoremmissa ikäluokissa – tässä ei ole mitään erikoista, ja ongelmaa voidaan teknisesti korjata ja kontrolloida tiettyyn rajaan asti. Ongelmallisempaa sen sijaan on, että mitä useammin jokin ryhmä on marginaalisuutensa tai vaikean tavoitettavuutensa vuoksi kyselyaineistoissa aliedustettu vastauskadon takia, sitä harvemmin sen vastaajiksi valikoituneet yksilöt mahdollisesti ovat tyypillisiä kyseisen ryhmän edustajia. Analyysissämme etenkin kaksi työväenluokan poliittista osaryhmää voidaan nähdä tältä kannalta ongelmallisina. Tunnetusti populistiset liikkeet usein suhtautuvat kyseenalaistavasti ja jopa vihamielisesti tieteseen ja asiantuntijatietoon (Norris & Inglehart 2019; Mede & Schäfer 2020) ja populistista oikeistoa kannattavat ovat muita epäluuloisempia ja uhmakkaampia paitsi tiedettä, tutkimusta ja yliopistoja (Varpula 2023; Saarinen, Koivula & Keipi 2020), myös kulttuuria kohtaan (Heikkilä 2022).

Näin kulttuuria ja vapaa-aikaa koskevaan akateemiseen kyselyyn osallistuvien populistista oikeistoa kannattavien vastaajien voi olettaa olevan asenteiltaan ”kulttuurimyönteisempiä” kuin samaan ryhmään kuuluvat vastaamatta jättävät. Sama pätee vielä suoremmin po-

liittisesti indifferenteiksi kutsuamaamme osaryhmään. Sikäli kun tämän ryhmän tunnuspiirre on osallistumattomuus, kyselyyn vastanneiden ”indifferenttien” voi ajatella olevan jopa jollain tavoin poikkeuksellisia ryhmänsä edustajia. Ongelma on tutkimusasetelmallemme ja aineistollemme ratkaisematon, mutta siitä seuraa, että kyselytutkimukset voivat tavoittaa vain eräänlaisen alarajan tällaisten vastaajaryhmien ominaisuuksista ja näkemyksistä. Toisin sanoen: analyysimme väistämättä systemaattisesti aliarvioi näiden ryhmien mahdollista kulttuurinvastaisuutta (oikeistopopulistien kannattajat) tai passiivisuutta (poliittisesti indifferentit). Työväenluokan sisäiset jaot ovat luultavasti siten kauttaaltaan selväpiirteisempiä ja merkittävämpiä kuin tuloksemme ehdottavat.

Lopuksi yhdyimme myös siihen monien tutkijoiden esittämään huoleen, että monia elämäntyyliä ja kulttuuriosalistumista mittaavia kyselytutkimuksia luonnehtii keskiluokkainen vinouma (Flemmen, Jarness & Rosenlund 2018). Korkeakulttuuriin liittyvät kysymykset saattavat olla kaukana ainakin joidenkin työväenluokkaisten vastaajien arjesta ja herättää välinpitämättömyyttä, jopa uhmaa (Heikkilä 2022) – seurauksena voi pahimmillaan olla, ettei suurilla, kansallisesti edustavillakaan kyselyillä tavoiteta ”oikeaa” työväenkulttuuria.

Voidaan kysyä, laaditaanko kyselyt liian vahvasti juuri osallistujien näkökulmasta: tällöin osallistumattomuus voidaan herkästi kääntää ratkaisua vaativaksi ”haasteeksi” (Stevenson 2019). Kun vielä huomioidaan, että työväenluokkaiset vastaajat ovat tyypillisesti aliedustettuihin kyselyaineistojen vastaajissa, jatkokäytännön tutkimuksen asetelmia on ehkä syytä etsiä ennen kaikkea laadullisten lähestymistapojen joukosta. Erityisesti haastattelut saattaisivat olla luonteva tapa päästä käsiksi työväenluokan eri fraktioiden elämäntyyliä koskeviin mielenmäärittämiin ja auttaa purkamaan tutkijoiden ja tutkittavien välille helposti syntyvää hierarkiaa (Lamont & Swidler 2014).

Kaikkiaan analyysimme on avaus, joka pyrkii avartamaan kulttuurisosiologian näköalaa kohti työväenluokan sisäisiä jakoja – jotka ovat samaan aikaan sekä poliittisia että kulttuurisia, ja usein molempia yhtä aikaa. Tutkimustuloksemme, ja toivottavasti myös tulevat, entistä kattavampiin aineistoihin perustuvat analyysit, kyseenalaistavat nykyisin vaikutusvaltaiset ajatukset työväenluokasta homogeenisenä monoliittina, jota on käsitelty usein pelkkästä vähäisten resurssien näkökulmasta ilman mahdollisuutta horisontaalisiin, luokan sisäisiin eroihin, ja olennaisesti vain negatiivisena peilinä ylempien luokkien kulttuurisille ominaisuuksille.

VIITTEET

1. Ammattitieto perustuu alun perin avovastauksina kyselyissä vastaajilta tiedusteltuihin ammatteihin, jotka on koodattu ISCO-08-luokituksen kolminumerotasolle. Työväenluokkaan sisällyttämämme työntekijäryhmät, joissa työskentelyä edellytetty taitotaso on neliporaisella asteikolla korkeintaan 2, kuuluvat luokituksessa seuraaviin päätasoluokkiin (Tilastokeskus 2011): 4 Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät, 5 Palvelu- ja myyntityöntekijät, 6 Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym., 7 Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät, 8 Prosessi- ja kuljetustyöntekijät ja 9 Muut työntekijät. Koulutustieto perustuu kahteen eri monivalintakysymykseen, joilla on tiedusteltu vastaajien perus- ja ammatillista koulutusta. Näistä on muodostettu kansainvälisen ISCED-11-luokituksen kanssa yhteensopiva koulutustasomuuttuja, joka erottelee vastaajat perustasteen koulutettuihin tutkijakoulutusasteen koulutettuihin (Tilastokeskus 2016). Koulutusta koskevan kriteerimme suhteen teemme poikkeuksen koskien ammattiluokkaa 4 Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät, joiden kohdalla opistotason koulutuksen saaneet on jätetty työväenluokamuuttujan ulkopuolelle, sillä muutoin ryhmän voi nähdä olevan jo liian lähellä keskiluokkaa. Kiitämme käsikirjoituksemme vertaisarvioijaa viimeksi mainitusta ehdotuksesta.
2. Nämä työväenluokan kolme poliittista osaryhmää eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan työväenluokan määrittämämme ensimmäisen, ammattiasemaa koskevan kriteerin suhteen vaan jakautuvat verraten samankaltaisesti ISCED-08-luokkiin 4–9. Määrittämämme täydentävän, koulutusta koskevan kriteerin osalta poliittiset osaryhmät eroavat toisistaan ($p < 0.05$) siten, että poliittisesti indifferentissä ryhmässä on vähemmän opistoasteen suorittaneita kuin sosiaalidemokraattien tai perussuomalaisten kannattajissa.

TUTKIMUSAINEISTOT

Purhonen, Semi (2024) *Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2018*. Sähköinen tietoaineisto. Versio 1.0. Tampereen yliopisto. Jakaja: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3820>

Purhonen, Semi & Rahkonen, Keijo (2018) *Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007*. Sähköinen tietoaineisto. Versio 2.0. Helsingin yliopisto.

Jakaja: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2953>

LÄHTEET

Achterberg, Peter & Houtman, Dick (2006) Why do so many people vote “unnaturally”? A cultural explanation for voting behaviour. *European Journal of Political Research* 45(1), 75–92. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00291.x>

Anttila, Anu-Hanna, Kauranen, Ralf, Launis, Kati & Ojajarvi, Jussi (2016) (toim.) *Luokan ääni ja hiljaisuus: yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Bennett, Tony (2011) Culture, choice, necessity: A political critique of Bourdieu’s aesthetic. *Poetics* 39, 530–546. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2011.09.001>

Bennett, Tony, Savage, Mike, Silva, Elizabeth, Warde, Alan, Gayo-Cal, Modesto & Wright, David (2009) *Culture, Class, Distinction*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203930571>

Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina & Wass, Hanna (2020) Johdanto: mikä politiikan ilmastomuutos? Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.) *Politiikan ilmastomuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö, 45–65. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>

Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.

Bryson, Bethany (1996) “Anything but heavy metal”: Symbolic exclusion and musical dislikes. *American Sociological Review* 61(5), 884–899. <https://doi.org/10.2307/2096459>

Carl, Noah, Richards, Lindsay & Heath, Anthony (2019) Preference for realistic art predicts support for Brexit. *British Journal of Sociology* 70(4), 1128–1134. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12489>

Clarke, John, Critcher, Chas & Johnson, Richard (1979) (toim.) *Working-Class Culture: Studies in History and Theory*. London: Hutchinson.

Crompton, Rosemary (2008) *Class and Stratification*. Cambridge: Polity.

Daenekindt, Stijn (2019) Out of tune: How people understand social exclusion at concerts. *Poetics* 74, 101341. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2018.12.002>

DellaPosta, Daniel, Shi, Yongren & Macy, Michael (2015) Why do liberals drink lattes?

- American Journal of Sociology* 120(5), 1473–1511. <https://doi.org/10.1086/681254>
- DiMaggio, Paul (1996) Are art-museum visitors different from other people? The relationship between attendance and social and political attitudes in the United States. *Poetics* 24(2), 161–180. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(96\)00008-3](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(96)00008-3)
- DiMaggio, Paul, Nag, Manish & Blei, David M. (2013) Exploiting affinities between topic modeling and the sociological perspective on culture: Application to newspaper coverage of U.S. government arts funding. *Poetics* 41(6), 570–606. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2013.08.004>
- Dworkin, Dennis (1997) *Cultural Marxism in Postwar Britain: History, the New Left, and the Origins of Cultural Studies*. Durham: Duke University Press.
- Eskola, Katarina (1976) *Suomalaisten kulttuuriharrastukset*. Helsinki: Valtion taidehallinnon julkaisuja no. 7.
- Evans, Geoffrey, Stubager, Rune & Langsæther, Peter Egge (2022) The conditional politics of class identity: Class origins, identity and political attitudes in comparative perspective. *West European Politics* 45(6), 1178–1205. <https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2039980>
- Evans, Geoffrey & Tilley, James (2017) *The New Politics of Class: The Political Exclusion of the British Working Class*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198755753.001.0001>
- Flemmen, Magne Paalgard, Jarness, Vegard & Rosenlund, Lennart (2018) Social space and cultural class divisions: The forms of capital and contemporary lifestyle differentiation. *British Journal of Sociology* 69(1), 124–153. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12295>
- Flemmen, Magne Paalgard, Jarness, Vegard & Rosenlund, Lennart (2022) Intersections of class, lifestyle and politics: New observations from Norway. *Berliner Journal Für Soziologie* 32(2), 243–277. <https://doi.org/10.1007/s11609-022-00472-y>
- Franklin, Mark, Mackie, Tom & Valen, Henry (1992) (toim.) *Electoral Change: Responses to Evolving Social and Attitudinal Structures in Western Countries*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gaxie, Daniel (1978) *Le cens caché: Inégalités culturelles et ségrégation politique*. Paris: Seuil. <https://doi.org/10.3917/lisrel.gaxie.1978.01>
- Gest, Justin (2016) *The New Minority: White Working Class Politics in an Age of Immigration and Inequality*. Oxford: Oxford University Press.
- Gidron, Noam & Hall, Peter A. (2017) The politics of social status: economic and cultural roots of the populist right. *British Journal of Sociology* 68(S1), 57–84. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12319>
- Gidron, Noam & Hall, Peter A. (2020) Populism as a problem of social integration. *Comparative Political Studies* 53(7), 1027–1059. <https://doi.org/10.1177/0010414019879947>
- Grönlund, Kimmo & Strandberg, Kim (2023) (toim.) *Finland Turned Right: Voting and Public Opinion in the Parliamentary Election of 2023*. Åbo: The Social Science Research Institute, Åbo Akademi University. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4300-4>
- Hall, Stuart (1992) *Kulttuurin ja politiikan murros*. Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa & Lawrence Grossberg. Tampere: Vastapaino.
- Harris, Gitta Sommer, Prieur, Annick, Rosenlund, Lennart & Skjott-Larsen, Jakob (2010) Class and politics in Denmark: Are both old and new politics structured by class? *Scandinavian Political Studies* 33(1), 1–27. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2008.00232.x>
- Heikkilä, Riie (2022) *Understanding Cultural Non-Participation in an Egalitarian Context*. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-18865-7>
- Heikkilä, Riie, Leguina, Adrian & Purhonen, Semi (2022) The stratification of media usage in Finland, 2007–2018: Signs of socio-political polarization? *New Media & Society* 24(5), 1053–1075. <https://doi.org/10.1177/1461444820971612>
- Heikkilä, Riie & Lindblom, Taru (2023) Overlaps and accumulations: The anatomy of cultural non-participation in Finland, 2007 to 2018. *Journal of Consumer Culture* 23(1), 122–145. <https://doi.org/10.1177/14695405211062052>
- Hochschild, Arlie Russell (2016) *Strangers in Their Own Land: Anger and Mourning on the American Right*. New York: The New Press.
- Im, Zhen Jie, Wass, Hanna, Kantola, Anu & Kauppinen, Timo M. (2023) With status decline in sight, voters turn radical right: How do experience and expectation of status decline shape electoral behaviour? *European Political Science Review* 15(1), 116–135. <https://doi.org/10.1017/S1755773922000406>
- Inglehart, Ronald (1997) *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv10vm2ns>
- Jarness, Vegard, Flemmen, Magne Paalgard & Rosenlund, Lennart (2019) From class politics to classed politics. *Sociology* 53(5), 879–899. <https://doi.org/10.1177/0038038519838740>
- Kallunki, Jarmo (2023) *The Intergenerational Transmission of Socially Stratified Lifestyles*. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2899-3>
- Kantola, Anu, Aaltonen, Sanna, Haikkola, Lotta, Junnilainen, Lotta, Luhtakallio, Eeva, Patana, Pauliina, Timonen, Joonas & Tuominen, Pekka (2022) *Kahdeksan kuplan Suomi: Yhteiskunnan muutosten syvät tarinat*. Helsinki: Gaudeamus.
- King, Colby (2019) Counting the working class for working-class studies: Comparing three occupation-based definitions. *Journal of Working-Class Studies* 4(1), 116–146. <https://doi.org/10.13001/jwcv.v4i1.6197>
- Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschier, Simon & Frey, Timotheos (2006) Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared. *European Journal of Political Research* 45(6), 921–956. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00644.x>
- Lahtinen, Hannu (2019) *Socioeconomic Differences in Electoral Participation: Insights from the Finnish Administrative Registers*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3406-6>
- Lamont, Michèle (2000) *The Dignity of Working Men: Morality and the Boundaries of Race, Class, and Immigration*. New York: Russell Sage Foundation. <https://doi.org/10.2307/j.ctvk12rpt>
- Lamont, Michèle (2018) Addressing recognition gaps: Destigmatization and the reduction of inequality. *American Sociological Review* 83(3), 419–444. <https://doi.org/10.1177/0003122418773775>
- Lamont, Michèle & Swidler, Ann (2014) Methodological pluralism and the possibilities and limits of interviewing. *Qualitative Sociology* 37, 153–171. <https://doi.org/10.1007/s11133-014-9274-z>
- Lareau, Annette (2015) Cultural knowledge and social inequality. *American Sociological Review* 80(1), 1–27. <https://doi.org/10.1177/0003122414565814>
- Lindblom, Taru (2022) Growing openness or creeping intolerance? Cultural taste orientations and tolerant social attitudes in Finland, 2007–2018. *Poetics* 93 (Part B), 101663. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2022.101663>
- Lipset, Seymour Martin (1960) *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday.

- Mede, Niels & Schäfer, Mike (2020) Science-related populism: Conceptualizing populist demands toward science. *Public Understanding of Science* 29(5), 473–491. <https://doi.org/10.1177/0963662520924259>
- Mickelsson, Rauli (2021) *Suomen puolueet: vapauden ajasta maailmantuskaan*. Kolmas laitos. Tampere: Vastapaino.
- Norris, Pippa & Inglehart, Ronald (2019) *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108595841>
- Ojajärvi, Jussi & Koikkalainen, Riitta (2008) Luokkatutkimusta – nyt! Pääkirjoitus Luokkatteemanumeroon. *Kulttuurintutkimus* 25(4), 1–2.
- Parkin, Frank (1967) Working-class conservatives: A theory of political deviance. *British Journal of Sociology* 18(3), 278–290. <https://doi.org/10.2307/588640>
- Peterson, Richard A. & Kern, Roger M. (1996) Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review* 61(5), 900–907. <https://doi.org/10.2307/2096460>
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka, Heikkilä, Riie, Kahma, Nina, Rahkonen, Keijo & Toikka, Arho (2014) *Suomalainen maku: Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2010) Nordic democracy of taste? Cultural omnivorousness in musical and literary taste preferences in Finland. *Poetics* 38(3), 266–298. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2010.03.003>
- Purhonen, Semi, Leguina, Adrian & Heikkilä, Riie (2021) The space of media usage in Finland, 2007 and 2018: The impact of online activities on its structure and its association with socio-political divisions. *Nordicom Review* 42(S3), 111–128. <https://doi.org/10.2478/nor-2021-0029>
- Rawlings, Craig & Childress, Clayton (2024) The polarization of popular culture: Tracing the size, shape, and depth of the “oil spill”. *Social Forces* 102(4), 1582–1607. <https://doi.org/10.1093/sf/soad150>
- Rydgren, Jens (2013) (toim.) *Class Politics and the Radical Right*. London: Routledge.
- Saarinen, Arttu (2022) *Vastakkainasettelujen aika: poliittinen polarisaatio ja Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saarinen, Arttu, Koivula, Aki, & Keipi, Teo (2020) Political trust, political party preference and trust in knowledge-based institutions. *International Journal of Sociology and Social Policy* 40(1/2), 154–168. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-06-2019-0113>
- Salo, Sanna & Rydgren, Jens (2021) *The Battle Over Working-Class Voters: How Social Democracy Has Responded to the Populist Radical Right in the Nordic Countries*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003049234>
- Sivonen, Sara & Heikkilä, Riie (2024) Exploring the limits and boundaries between cultural practices and political values in contemporary Finland. *European Journal of Cultural and Political Sociology* 11(1), 101–23. <https://doi.org/10.1080/23254823.2024.2302600>
- Sivonen, Sara & Purhonen, Semi (2021) Poliitiikka ja kulttuuriolosuhteet: puoluekanta, konservatiivisuus sekä korkea- ja populaarikulttuurin osallistuminen Suomessa. *Sosiologia* 58(4), 355–380.
- Skeggs, Beverley (2004) *Class, Self, Culture*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315016177>
- Spruyt, Bram, Keppens, Gil & van Droogenbroeck, Filip (2016) Who supports populism and what attracts people to it? *Political Research Quarterly* 69(2), 335–346. <https://doi.org/10.1177/10659129166639138>
- Stevenson, David (2019) The cultural non-participant: Critical logics and discursive subject identities. *Arts and the Market* 9(1), 50–64. <https://doi.org/10.1108/AAM-01-2019-0002>
- Tiihonen, Aino (2021) *The Mechanisms of Class-Party Ties among the Finnish Working-Class Voters in the 21st Century Finland*. Tampere: Tampereen Yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2135-2>
- Tilastokeskus (2011) Ammattiluokitus 2010. <https://stat.fi/fi/luokitukset/ammatti/> (Tarkistettu elokuussa 2024)
- Tilastokeskus (2016) Kansallinen koulutusaste 2016. <https://stat.fi/fi/luokitukset/koulutusaste/> (Tarkistettu elokuussa 2024)
- Tilastokeskus (2019) Eduskuntavaalit 2019 (verkkojulkaisu). Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/evaa/2019/evaa_2019_2019-04-24_tie_001_fi.html (Tarkistettu kesäkuussa 2024)
- Toiviainen, Seppo (1970) *Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ristiriidat: Musikologisten osakulttuurien sosiologista tarkastelua*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- van Eijck, Koen (2012) The impact of religious identity and social orientations on visual arts appreciation. *European Sociological Review* 28(3), 394–407. <https://doi.org/10.1093/esr/jcr006>
- Varpula, Vesa (2023) *Tiedebarometri 2022*. Sähköinen tietoaisteisto. Versio 1.0 (2023-06-19).
- Tieteen tiedotus ry. Jakaja: Yhteiskuntatieteellinen tietoaisteisto. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3785>
- Wass, Hanna & Borg, Sami (2016) Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Kimmo Grönlund & Hanna Wass (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: Oikeusministeriö, 177–199. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-517-1>
- Williams, Raymond (1981) *Culture*. London: Fontana.
- Ylä-Anttila, Tuukka (2017) *The Populist Toolkit: Finnish Populism in Action 2007–2016*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3274-1>

VTI Semi Purhonen on sosiologian professori Tampereen yliopistossa, jossa hän johtaa tutkimusryhmää Tampere Group for Sociology of Culture (<https://research.tuni.fi/dynamics>).

VTI Riie Heikkilä on sosiologian dosentti ja apurahatutkija Tampereen yliopistossa. Hänen tuoreimpiin julkaisuihinsa lukeutuu *Understanding Cultural Non-Participation in an Egalitarian Context* (Palgrave Macmillan 2022).

YTI Jarmo Kallunki on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa. Hänen väitöskirjansa *The Intergenerational Transmission of Socially Stratified Lifestyles* (Tampereen yliopisto 2023) käsittelee kulttuurista reproduktiota Suomessa.

YTM Sara Sivonen on väitöskirjatutkija Tampereen yliopistossa. Hän viimeistelee sosiologian alan väitöskirjaansa kulttuurin ja politiikan välisistä yhteyksistä.

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta ”Työväenluokan kulttuurit 2020-luvulla: fragmentaatio, reproduktio, rajat, poliitiikka” (projekti-numero 346784).